Економіка

УДК 330.3

Будрейко Микита Андрійович
здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри менеджменту, логістики та інновацій
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
Budreiko Mykyta
PhD Student of the
Department of Management, Logistics, and Innovation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
ORCID: 0009-0009-2843-7339

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ
CLASSIFICATION OF THE FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF HEALTH SYSTEM IN UKRAINE

Анотація. *Вступ. Система охорони здоров'я відіграє важливу роль у формуванні людського капіталу, підтриманні соціальної стабільності та забезпеченні довгострокового економічного розвитку держави. Для України питання функціонування та модернізації системи охорони здоров'я набуває особливої значущості в умовах структурних реформ, цифрової трансформації, демографічних змін, впливу війни та необхідності післявоєнного відновлення. Сучасні дослідження охоплюють індивідуальні аспекти розвитку галузі, однак систематизовані підходи до узагальнення факторів впливу залишаються розробленими недостатньо, що ускладнює комплексне стратегічне планування та оцінювання результатів реформ.*

Мета. Метою статті є виявлення ключових факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я, їх упорядкування та формування узагальненої класифікації з урахуванням структурного економічного рівня та умов функціонування системи в різні періоди.

Матеріали і методи. У статті використано методи аналізу й узагальнення наукових публікацій, нормативно-правових документів і аналітичних матеріалів міжнародних організацій. Застосовано підхід логічного групування факторів із подальшою їх систематизацією за рівнями впливу та часовими умовами дії. Для інтерпретації результатів використано порівняльний та системний аналіз, що дозволило визначити механізми впливу окремих факторів на функціонування галузі.

Результати. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано класифікацію факторів розвитку системи охорони здоров'я з їх поділом за макро-, мезо- й мікроекономічним рівнями, а також за часом прояву – у мирний період, у воєнний період та на етапі післявоєнного відновлення. Показано, що на загальнодержавному рівні визначальне значення мають інституційні та фінансові механізми, міжнародна співпраця, демографічні процеси та державна політика у сфері охорони здоров'я. На галузевому рівні важливими є реформи, цифровізація, організація медичної допомоги та регіональні особливості забезпечення доступності послуг. На рівні індивідуальних закладів вирішальну роль відіграють управлінські практики, кадрова політика, фінансове планування та використання інформаційних технологій. Встановлено, що внаслідок умов воєнного стану характер дії багатьох факторів змінюється, що, своєю чергою, підвищує значення адаптивності, кризового управління та логістичної стійкості, тоді як післявоєнний період характеризується зростанням ролі інвестицій, модернізації інфраструктури та інтеграції сучасних управлінських і технологічних рішень.

Перспективи. Подальші дослідження доцільно зосередити на кількісному оцінюванні сили впливу окремих факторів, розробленні індикаторів їх моніторингу та створенні моделей прогнозування розвитку системи охорони здоров'я з урахуванням різних сценаріїв соціально-економічної динаміки. Перспективним також є поглиблення аналізу взаємозв'язків між факторами різних рівнів і формування методичних рекомендацій для використання запропонованої класифікації у процесі стратегічного планування та розроблення державної політики у галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: *охорона здоров'я, соціально-економічне забезпечення, класифікація факторів.*

Summary. *Introduction. Health system plays a significant role in the formation of human capital, the maintenance of social stability, and the achievement of long-term economic development of the state. For Ukraine, the issue of functioning and modernization of the health system has become especially important in view of structural reforms, digital transformation, demographic changes, the impact of war, and the necessity of post-war recovery. Contemporary studies examine individual aspects of the field's development; however, systematic approaches to generalizing the factors influencing development remain insufficiently elaborated, which complicates comprehensive strategic planning and the evaluation of reform outcomes.*

Purpose. The purpose of the article is to identify the key factors influencing the development of the healthcare system, to structure them, and to develop a generalized classification that takes into account the structural economic level and the conditions under which the system operates in different time periods.

Materials and methods. The study applies methods of analysis and generalization of scientific publications, regulatory documents, and analytical materials of international organizations. An approach based on the logical

grouping of factors and their subsequent systematization according to levels of influence and temporal conditions was utilized. Comparative and systemic analysis was used to interpret the results and to determine the mechanisms through which individual factors affect functioning of the field.

Results. The study substantiates a classification of factors influencing the development of the health system, dividing them according to macro-, meso-, and microeconomic levels, as well as according to the time period of their manifestation—peacetime, wartime, and the stage of post-war recovery. It is demonstrated that at the national level, institutional and financial mechanisms, international cooperation, demographic processes, and public policy in healthcare are of decisive importance. At the sectoral level, key roles belong to reforms, digitalization, the organization of medical care, and regional disparities in access to services. At the level of individual health institutions, managerial practices, human resource policies, financial planning, and the use of information technologies are critical. It is established that martial law conditions alter the nature of many factors, increasing the importance of adaptability, crisis management, and logistical resilience, whereas the post-war period is characterized by the growing role of investments, infrastructure modernization, and the integration of modern managerial and technological solutions.

Prospects. Further research should focus on the quantitative assessment of the strength of influence of individual factors, the development of indicators for their monitoring, and the creation of models for forecasting the development of the health system under different scenarios of socio-economic dynamics. It is also promising to deepen the analysis of interrelations between factors at different levels and to develop methodological recommendations for applying the proposed classification in strategic planning and public policy development in the healthcare sector.

Key words: *healthcare, socio-economic support, classification of factors.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Система охорони здоров'я є одним із ключових елементів соціально-економічного розвитку країни та прямо впливає на її демографічні показники, продуктивність праці, стан людського капіталу й економічну стійкість. У сучасних умовах для України ефективне функціонування та розвиток системи охорони здоров'я набуває особливої актуальності у зв'язку з масштабними трансформаційними процесами, що відбуваються під впливом структурних реформ, демографічних змін, цифровізації, наслідків повномасштабної війни й необхідності післявоєнного відновлення.

На державному рівні актуальність модернізації та розвитку системи охорони здоров'я підтверджується низкою стратегічних документів. Зокрема, Кабінетом Міністрів України ухвалено Стратегію розвитку системи охорони здоров'я України на період до 2030 року [1], в якій визначено необхідність створення доступної, якісної та ефективної системи медичної допомоги, спроможної забезпечувати потреби населення і реагувати на зовнішні виклики. Цей документ містить опис ключових проблем функціонування галузі, стратегічних цілей і план поетапної реалізації заходів із розвитку системи, зокрема в аспектах управління, фінансування, інфраструктури та кадрового потенціалу [2].

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення особливої актуальності набувають питання підвищення стійкості системи охорони здоров'я, забезпечення рівного доступу до медичних послуг для всіх груп населення та узгодження політики в галузі охорони здоров'я з іншими напрямами державної політики, що є одним із стратегічних пріоритетів співпраці України з міжнародними організаціями [3].

Крім того, відповідно до результатів досліджень міжнародних організацій, зокрема ВООЗ і Світового банку, розвиток системи охорони здоров'я України залежить від комплексу взаємопов'язаних чинників, серед

яких ключовими є механізми фінансування, ефективність державного управління, стратегічна закупівля медичних послуг, організація мережі закладів охорони здоров'я та забезпечення доступності медичної допомоги. У звітах цих організацій також підкреслено критичну важливість реформ з метою підвищення ефективності та справедливості фінансування як необхідної умови забезпечення стійкості системи охорони здоров'я та покращення результатів лікування населення [4].

Водночас, попри значну кількість досліджень індивідуальних аспектів реформування та функціонування системи охорони здоров'я, у науковій літературі можна спостерігати певну фрагментарність у підходах до визначення та класифікації факторів, що впливають на її розвиток. Частину досліджень присвячено питанням фінансування та державної політики, інші – управлінським, організаційним аспектам, тоді як комплексні підходи до систематизації факторів, що впливають на розвиток системи охорони здоров'я, залишаються розробленими недостатньо.

Актуальність проблеми визначення та систематизації факторів розвитку системи охорони здоров'я обумовлено також тим, що ефективне планування реформ і стратегічних заходів потребує чіткого розуміння причинно-наслідкових зв'язків між управлінськими рішеннями, ресурсним забезпеченням, організаційними моделями функціонування системи та результатами її діяльності. За відсутності повної та чіткої картини таких зв'язків складно обґрунтувати пріоритети розвитку, визначити ключові напрями державної політики та оцінити ефективність реалізованих реформ.

Крім того, характерною особливістю сучасного етапу розвитку системи охорони здоров'я України є вплив нових факторів, які раніше не мали вагомого значення. До них належать цифровізація медичних процесів, розвиток електронних систем охорони здоров'я, інтеграція приватного сектору в процеси надання медичних послуг, підвищення ролі логістичних

та інформаційних систем у забезпеченні безперервності надання медичної допомоги.

Важливим є також безпосередній зв'язок між розвитком системи охорони здоров'я та загальними процесами соціально-економічного розвитку держави. Система охорони здоров'я не лише залежить від економічного забезпечення, а й сама є фактором економічного зростання, оскільки сприяє формуванню людського капіталу, зниженню рівня захворюваності та підвищенню продуктивності праці. Це зумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до дослідження факторів її розвитку, який поєднує економічні, соціальні, управлінські, організаційні та інші аспекти.

Таким чином, можна констатувати об'єктивну наукову і практичну потребу в системному підході до визначення та обґрунтування факторів, що впливають на розвиток системи охорони здоров'я України, їх класифікації та узагальнення на основі аналізу нормативно-правових документів, наукових досліджень і практичного досвіду реформування галузі. Розв'язання цієї наукової задачі має важливе практичне значення, оскільки результати систематизації факторів розвитку можуть бути використані для розроблення стратегічних документів і програм розвитку системи охорони здоров'я, формування державної політики у галузі охорони здоров'я, планування реформ та оцінки їх результативності, обґрунтування управлінських рішень на макро- (країна), мезо- (галузь, регіон) та мікрорівні (індивідуальний заклад охорони здоров'я).

Отже, необхідність обґрунтування та систематизації факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я України зумовлено як сучасними викликами функціонування галузі, так і потребами державної політики й наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фактори, що впливають на соціально-економічне забезпечення розвитку системи охорони здоров'я,

досліджували численні українські та зарубіжні науковці. О.В. Ніколюк, В.А. Бондар і Н.Ю. Цвєткова [5] застосовують широкий підхід до питання удосконалення публічного управління розвитком охорони здоров'я в Україні, детально розглядаючи цілу низку доволі різнорідних факторів впливу. Автори наголошують на значущості ступеня узгодженості інтересів зацікавлених сторін у системі охорони здоров'я, балансу соціального та конкурентного елементів, фактору асиметрії доступу до інформації про якість медичних послуг для споживачів цих послуг, рівня стандартизації у сфері охорони здоров'я, застосування принципів доказової медицини та науково обґрунтованих практик у процесі прийняття управлінських рішень, горизонтальних зв'язків у системі охорони здоров'я. Найбільш детально авторами описано передумови та потенційні наслідки стандартизації у сфері охорони здоров'я.

Проте, зазвичай автори у своїх роботах акцентують увагу на одному аспекті або групі факторів впливу. Так, фактори публічного управління, політики й моделей організації охорони здоров'я досліджували М. Долгіх [6], К. Карол зі співавторами [7], О.М. Бачинська та Л.О. Винниченко-Кумкова [8], А. Данилів зі співавторами [9], Д.А. Горбань [10], С. Котенко зі співавторами [11]. В.О. Кучеренко [12] підкреслює важливість моделей державно-приватного партнерства в системі охорони здоров'я України, а також виокремлює в якості фактору впливу впровадження механізмів страхової медицини.

Питання медичної логістики, матеріально-технічного забезпечення та ланцюгів медичних постачань як фактор впливу на розвиток системи охорони здоров'я України висвітлювали І. Долінская, М. Бесіу та С. Герреро-Гарсіа [13], Д. Іванов [14], Е.А.Р. де Кампос, К.Ш. тен Катен та І.К. де Паула [15], А. Квілінський зі співавторами [16], А.А. Талейзадег, Е. Хаджі-Самі та М. Нурі-дар'ян [17], С. Джоші та М. Шарма [18], Ш. Чаубе зі співавторами [19], А. Тойгар та У. Їлдирим [20]. А.Г. Лісна та

О.В. Посилкіна [21] аналізують вплив логістики як суттєвого фактору своєчасного надання якісних медичних послуг у достатньому обсязі. Центральною темою статті є фармацевтична логістика, але автори приділяють значну увагу і медичній логістиці взагалі. Окрім цього, в якості фактору впливу виокремлено розвиток електронної торгівлі в галузі охорони здоров'я.

Процеси цифровізації як фактор впливу на розвиток системи охорони здоров'я України аналізували Н. Котенко та В. Бонхардт [22], О. Галущак, М. Галущак та Г. Машлій [23], М. Данилюк, М. Дмитришин та Т. Горан [24], А. Арафа, Х.А. Шираг та Ш. Алсаламаг [25], А. Халім зі співавторами [26]. К.М. Громцев, О.П. Крупський та Ю.М. Стасюк [27] досліджують цифровий аспект розвитку системи охорони здоров'я, виокремлюючи в якості фактору впливу формування цифрової культури як стимулу постійного підвищення рівня цифрових навичок працівників галузі. Окрім цього, автори наголошують на важливості використання цифрових засобів у прийнятті управлінських рішень.

Додатково слід приділити увагу тим працям, у яких розглядаються фактори впливу на розвиток охорони здоров'я у воєнний період. До таких праць відносяться: статті Л.В. Приймака [28], Н.О. Серьогіної [29], О.М. Вороніна та М.П. Попова [30], М.О. Кужелєва та А.В. Нечипоренко [31], О. Корнілової [32], Дж. Кутціна [33].

Отже, хоча існує достатня кількість наукових праць, що вивчають фактори впливу на систему охорони здоров'я, наразі практично відсутній єдиний підхід до визначення й класифікації факторів відповідно до економічних рівнів їх впливу, а також з урахуванням того, у яких умовах діють ці фактори – у мирних, воєнних чи післявоєнних. Це залишає простір для розроблення узагальненої, системної класифікації на основі виокремлення й упорядкування таких факторів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення та систематизація ключових груп факторів, що впливають на розвиток системи охорони здоров'я. Для досягнення цієї мети поставлено й виконано такі завдання: розглянуто існуючі підходи до аналізу факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я та виокремлено ті фактори, яким у науковій літературі приділено найбільше уваги; обґрунтовано доцільність класифікації факторів за рівнем їхнього економічного впливу (макро-, мезо- або мікрорівень) та за часом цього впливу (мирний, воєнний або післявоєнний період) і здійснено таку класифікацію; для кожного фактору визначено механізми його впливу та результати в контексті розвитку системи охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Перш, ніж пропонувати систематизовану класифікацію факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я, доцільно більш ретельно розглянути існуючі підходи до виділення таких факторів. У таблиці 1 наведено аналіз зазначених підходів.

Таблиця 1

Підходи до виокремлення факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я

Автор	Виокремлені автором фактори впливу на розвиток системи охорони здоров'я
Kutzin [33]	Фінансування охорони здоров'я; фінансовий захист; універсальне охоплення; розподіл ризиків; функції системи (збір, пулінг, закупівля); ефективність та справедливість.
Karol et al [7]	Якість державного управління; координація МОЗ–НСЗУ; DRG-реформа; інституційна спроможність; роль донорів; управлінська координація реформ.
Кужелєв, Нечипоренко [31]	Бюджетне фінансування; страхова медицина; вплив COVID-19; воєнні виклики; ресурсний розподіл; модернізація фінансової моделі.
Dolinskaya et al [13]	Логістика медичних поставок; децентралізоване управління; кризові ланцюги постачання; координація стейкхолдерів; стійкість у надзвичайних ситуаціях.

Haleem et al [26]	Телемедицина; цифрові медичні записи; хмарні технології; кібербезпека; цифрова взаємодія лікар–пацієнт; управління якістю через IT.
Arafa, Sheerah, Alsalamah [25]	Big Data; персоналізована медицина; аналітика; кіберризики; цифрова інфраструктура; управління даними.
Корнілова [32]	Роль людського капіталу; державна соціальна відповідальність; фінансування; доступність медичних послуг; якість допомоги.
Приймак [28]	Державна політика; стратегічне управління; реформування; інституційні зміни; модернізація моделі управління.
Стаматін [34]	Законодавчі вимоги; HR-політики; цифровізація; надзвичайні ситуації; фінансове управління; партнерства; регіональні диспропорції.
Бачинська, Винниченко-Кумкова [8]	Індикатори якості; управління якістю; кадрові проблеми; безпека медичної допомоги.
Горбань [10]	Бюджетні механізми; інституційна адаптація.

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 10; 13; 25; 26; 28; 31; 32; 34]

Як можна побачити із таблиці 1, існують різні і не завжди структуровані підходи до виділення факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я. Отже, використовуючи метод логічного узагальнення, доцільно групувати усі перелічені вище фактори, використовуючи таку класифікаційну ознаку, як економічний рівень впливу фактору, тобто макро-, мезо- чи мікроекономічний рівень. Враховуючи поточну ситуацію в Україні, доцільно також виокремити групи факторів ще й за ознакою умов дії фактору, тобто мирний, воєнний та післявоєнний періоди. У таблиці 2 наведено розподіл факторів впливу згідно з запропонованою класифікацією.

Таблиця 2

Класифікація факторів впливу на розвиток системи охорони здоров'я в Україні (за економічними рівнями та умовами впливу)

Економічні рівні	Умови впливу факторів		
	Загальні фактори (актуальні у довоєнний, воєнний та післявоєнний періоди)	**Специфічні фактори воєнного періоду**	**Специфічні фактори післявоєнного відновлення**
Макрорівень (держава, глобальний контекст)	Фінансування; страхові моделі; державне управління; універсальне охоплення; регуляторна політика; міжнародна співпраця; цифровізація; людський капітал	Руйнування інфраструктури; гуманітарні ланцюги постачання; донорська залежність; кадрова міграція; бюджетні обмеження; воєнні ризики	Модернізація фінансової системи; інституційна реконструкція; інвестиції в цифрову інфраструктуру; інтеграція з європейськими моделями; підвищення стійкості
Мезорівень (галузь охорони здоров'я, регіони)	DRG-реформа; галузеві стандарти; стратегічне планування; регіональна доступність; управління якістю; цифрові платформи eHealth	Перевантаження прифронтових регіонів; порушення логістики; дефіцит кадрів; ризик-менеджмент	Оптимізація мережі закладів; регіональне вирівнювання доступності; впровадження інноваційних технологій; розвиток партнерств
Мікрорівень (підприємства охорони здоров'я)	HR-політики; фінансовий менеджмент; управління якістю; цифрові записи; телемедицина; операційна ефективність; корпоративна культура	Кризовий менеджмент; забезпечення безпеки персоналу; релокація послуг; кібербезпека; гнучке управління ресурсами	Розвиток управлінських компетентностей; data-driven управління; стратегічне управління змінами; впровадження сучасних IT-рішень

Джерело: розробка автора

Запропонована класифікація систематизує фактори впливу на розвиток системи охорони здоров'я за трьома економічними рівнями —

макро-, мезо- та мікроекономічним — із виокремленням загальних факторів, специфічних факторів впливу, характерних для воєнного періоду та факторів впливу, провідних для післявоєнного відновлення економіки. Такий підхід дозволяє врахувати як структурні характеристики функціонування системи охорони здоров'я, так і її динамічну трансформацію під впливом зовнішніх шоків.

На макроекономічному рівні ключовими залишаються інституційні та фінансові фактори, однак у воєнний період їх дія модифікується через обмеження ресурсів, руйнування інфраструктури та зростання гуманітарного навантаження. Післявоєнна фаза характеризується переходом від стабілізаційної політики до структурної модернізації, де визначальними стають інвестиції у відбудову, євроінтеграційна гармонізація та довгострокова фінансова стійкість.

На мезоекономічному рівні галузеві реформи, цифровізація та регіональна політика формують операційну архітектуру системи. Воєнні умови спричиняють дисбаланс ресурсів і порушення логістики, що зумовлює необхідність гнучкого управління потоками пацієнтів і ресурсів. У післявоєнний період акцент переноситься на відновлення мережі, цифрову інтеграцію та підвищення регіональної збалансованості.

На мікроекономічному рівні розвиток системи реалізується через управлінські рішення конкретних закладів. У воєнний період домінує потреба в кризовому менеджменті, психологічній підтримці персоналу та адаптації організаційних процесів. У післявоєнний період пріоритетами стають модернізація технологічної бази, стратегічне планування та інституціоналізація професійного розвитку управлінців.

Окрім систематизованої класифікації наведених факторів, важливо також розуміти механізми їх впливу та результати такого впливу для

системи охорони здоров'я. У таблиці 3 наведено відповідне пояснення з урахуванням нової запропонованої класифікації зазначених факторів.

Таблиця 3

Механізми та результати впливу факторів макро-, мезо- та мікроекономічного рівня на розвиток системи охорони здоров'я

Рівень	Фактор	Механізм впливу фактору	Результат для розвитку системи охорони здоров'я
Макроекономічний	**Загальні фактори впливу макроекономічного рівня**		
	Державна політика у сфері охорони здоров'я	Формування нормативної бази, регулювання стандартів, визначення пріоритетів фінансування	Інституційна стабільність та керованість системи
	Фінансова модель системи	Розподіл ресурсів через бюджет, страхові механізми, контрактування	Фінансова стійкість і ефективність витрат
	Демографічні тенденції	Зміна структури попиту на медичні послуги	Адаптація структури медичної допомоги
	Міжнародні зобов'язання (SDG 3, UHC)	Гармонізація стандартів, імплементація глобальних індикаторів	Підвищення якості та доступності послуг
	Специфічні для воєнного періоду фактори впливу макроекономічного рівня		
	Руйнування інфраструктури	Втрата потужностей, зменшення пропозиції медичних послуг	Зниження доступності, необхідність екстреного перерозподілу ресурсів
	Масова міграція населення	Перекоси в регіональному навантаженні	Дисбаланс ресурсів і кадрового забезпечення
	Скорочення бюджетних ресурсів	Обмеження фінансування програм	Пріоритизація витрат, зростання ролі донорів
	Зростання безпекових ризиків	Посилення вимог до кризового управління	Формування моделі стійкої системи
	Специфічні для періоду післявоєнного відновлення фактори впливу макроекономічного рівня		
	Програми відбудови	Капітальні інвестиції в модернізацію закладів	Технологічне оновлення системи
	Євроінтеграційні процеси	Гармонізація з європейськими стандартами	Підвищення інституційної якості
	Реформування фінансових механізмів	Перехід до більш ефективних моделей оплати	Довгострокова фінансова стабільність

	Інвестиції у людський капітал	Масштабні програми навчання	Підвищення професійного рівня управлінців
Мезоекономічний	**Загальні фактори впливу мезоекономічного рівня**		
	Галузеві реформи	Автономізація, контрактування	Підвищення управлінської відповідальності
	Цифровізація (eHealth, ЕМЗ)	Data-driven управління	Прозорість та аналітична спроможність
	Регіональна політика	Перерозподіл мережі закладів	Оптимізація доступності
	Специфічні для воєнного періоду фактори впливу мезоекономічного рівня		
	Перевантаження приймаючих регіонів	Зміна структури госпітальних потоків	Нерівномірність доступу
	Порушення логістики	Дефіцит медикаментів та обладнання	Погіршення якості послуг
	Кадрові втрати	Виїзд персоналу, мобілізація	Кадровий дефіцит
	Специфічні для періоду післявоєнного відновлення фактори впливу мезоекономічного рівня		
	Регіональні програми реконструкції	Відновлення мережі	Територіальна збалансованість
	Інтеграція цифрових систем	Стандартизація обліку та контролю	Підвищення ефективності управління
	Розвиток міжрегіонального партнерства	Координація ресурсів	Системна інтегрованість галузі
Мікроекономічний	**Загальні фактори впливу мікроекономічного рівня**		
	HR-політики	Підбір, адаптація, мотивація	Професіоналізація управління
	Фінансовий менеджмент	Бюджетування, контроль витрат	Економічна ефективність
	Організаційна культура	Орієнтація на пацієнта і якість	Конкурентоспроможність
	Специфічні для воєнного періоду фактори впливу мікроекономічного рівня		
	Робота в умовах ризику	Посилення кризового менеджменту	Підвищення адаптивності
	Психоемоційне навантаження	Вигорання персоналу	Потреба у підтримці та навчанні
	Тимчасова релокація	Реорганізація процесів	Гнучкість управління

	Специфічні для періоду післявоєнного відновлення фактори впливу мікроекономічного рівня		
	Модернізація інфраструктури	Оновлення технологій	Підвищення продуктивності
	Розвиток управлінських компетентностей	Навчальні програми	Професіоналізація керівництва
	Стратегічне планування	Довгострокові плани розвитку	Інституційна сталість

Джерело: розробка автора

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження систематизовано фактори впливу на розвиток системи охорони здоров'я та обґрунтовано доцільність їх класифікації за економічними рівнями і умовами впливу. Запропонований підхід передбачає розмежування факторів на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. Така багаторівнева структура дозволяє врахувати інституційні, галузеві та організаційні особливості функціонування системи охорони здоров'я. Одночасно введення часової диференціації факторів за умовами мирного, воєнного та післявоєнного періодів забезпечує адекватність аналізу сучасним трансформаційним викликам.

Доведено, що в усі періоди домінують структурні та інституційні фактори довгострокового характеру. До них належать державна політика у сфері охорони здоров'я, фінансова модель, демографічні тенденції та міжнародні зобов'язання. На мезорівні визначальними є галузеві реформи, цифровізація та регіональна політика. На мікрорівні вирішальну роль відіграють HR-політики, фінансовий менеджмент і організаційна культура закладів.

Воєнний період суттєво трансформує механізми впливу цих факторів. Руйнування інфраструктури, масова міграція населення та скорочення ресурсної бази зумовлюють переорієнтацію системи на стабілізаційні та кризові механізми управління. На галузевому рівні виникають дисбаланси територіального навантаження та порушення логістичних ланцюгів. На

рівні закладів посилюється значення антикризових компетентностей та адаптивності управлінців. Встановлено, що у воєнних умовах підвищується роль факторів, пов'язаних із безпекою, гнучкістю управління та швидкістю прийняття рішень. Зростає значущість міжнародної підтримки та координації донорських ресурсів. Фінансова модель функціонування системи набуває ознак пріоритетного перерозподілу витрат. Цифровізація виступає інструментом забезпечення безперервності управління та моніторингу.

Післявоєнний період характеризується переходом від адаптаційної до відновлювально-модернізаційної парадигми розвитку. Інвестиції у відбудову інфраструктури формують основу структурного оновлення системи. Євроінтеграційні процеси сприяють гармонізації стандартів та підвищенню інституційної якості. Відбувається переосмислення фінансових механізмів із фокусом на довгострокову стійкість. На мезорівні післявоєнного розвитку особливого значення набуває інтеграція цифрових систем та відновлення регіональної збалансованості. Партнерство між регіонами та галузевими структурами стає фактором прискореного відновлення. На мікрорівні модернізація технологічної бази закладів створює умови для підвищення продуктивності. Розвиток управлінських компетентностей стає ключовою передумовою реалізації стратегічних змін.

Запропонована класифікація дозволяє узгодити фактори впливу із механізмами їх реалізації та очікуваними результатами розвитку. Вона забезпечує аналітичну основу для формування державної та галузевої політики. Диференціація факторів за рівнями сприяє чіткішому визначенню інструментів управління. Розмежування за часовими умовами дозволяє адаптувати управлінські рішення до специфіки періоду.

Отримані результати підтверджують, що стійкість системи охорони здоров'я є функцією синергійної взаємодії факторів різних рівнів. Ігнорування хоча б одного з них знижує ефективність реформ і

відновлювальних процесів. Комплексний підхід до аналізу забезпечує більш повне розуміння закономірностей розвитку системи.

Таким чином, розроблена класифікація факторів формує методологічне підґрунтя для стратегічного планування розвитку охорони здоров'я. Вона дозволяє поєднати стабілізаційні заходи воєнного часу з інноваційними механізмами післявоєнного відновлення. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання запропонованої моделі для розробки програм розвитку системи охорони здоров'я в умовах трансформаційної економіки.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення підходів до кількісного оцінювання впливу індивідуальних факторів на розвиток системи охорони здоров'я, а також на формування системи показників для їх постійного моніторингу. Важливим напрямом є створення аналітичних моделей, за допомогою яких можливо прогнозувати розвиток системи охорони здоров'я за різних соціально-економічних сценаріїв, а також поглиблене вивчення взаємозв'язків між факторами різних рівнів із метою підвищення обґрунтованості стратегічних рішень у сфері охорони здоров'я.

Література

1. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2025 р. № 34-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text (дата звернення: 28.01.2026).

2. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. Веб-портал Міністерства охорони здоров'я України щодо Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. URL: https://healthstrategy2030.com.ua/ukr/strategy (дата звернення: 29.01.2026);

3. МОЗ України та ВООЗ обговорили стратегічні пріоритети гуманітарного реагування у 2026 році. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/moz-ukrainy-ta-vooz-obhovoryly-stratehichni-priorytety-humanitarnoho-reahuvannia-u-2026-rotsi (дата звернення: 28.01.2026).

4. Dale E. et al. Health Financing Reform in Ukraine: Progress and Future Directions. International Development in Focus. Washington, DC: World Bank, 2022. 111 p.

5. Ніколюк О.В., Бондар В.А., Цвєткова Н.Ю. Напрями удосконалення системи публічного управління розвитком у сфері охорони здоров'я України. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13, вип. 3. С. 94-100.

6. Долгіх М. Проблеми формування механізмів публічного управління системою охорони здоров'я: огляд дискусійного поля. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, вип. 12. С. 16-27.

7. Karol K. et al. The importance of good governance in hospital payment reform – A case study from Ukraine. *Health Policy OPEN*. 2023. Vol. 4.

8. Бачинська О.М., Винниченко-Кумкова Л.О. Формування системи управління якістю медичної допомоги в Україні в реаліях сьогодення. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 2(04). С. 10-15.

9. Danyliv A. et al. Is there a place for the patient in the Ukrainian health care system? Patient payment policies and investment priorities in health care in Ukraine. *Society and Economy*. 2012. Vol. 34(2). P. 273-291.

10. Горбань Д.А. Організація охорони здоров'я України: основні принципи та моделі. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №8.

11. Kotenko S. et al. KPI model impact on employee motivation and competitiveness of private healthcare facilities. *Health Economics and Management Review*. 2021. Vol. 2(2). P. 31-42.

12. Кучеренко В.О. Міжнародний та вітчизняний досвід державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2025. №15.

13. Dolinskaya I., Besiou M., Guerrero-Garcia S. Humanitarian medical supply chain in disaster response. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management.* 2018. Vol. 8(2). P. 199-226.

14. Ivanov D. Nephrology Care in Ukraine: Almost 2 Years of Wartime Experience. *Kidney360*. 2024. Vol. 5(2). P. 266-270.

15. E.A.R. de Campos, C.S. ten Caten, I.C. de Paula. End-of-use and end-of-life medicines – insights from pharmaceutical care process into waste medicines management. *Environmental Science and Pollution Research*. 2021. Vol. 28. P. 58170-58188.

16. Kwilinski A. et al. Digital public services: Catalysts for healthcare efficiency. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2024. Vol. 10(3).

17. Taleizadeh A.A., Haji-Sami E., Noori-daryan M. A robust optimization model for coordinating pharmaceutical reverse supply chains under return strategies. *Annals of Operations Research*. 2019. Vol. 291. P. 875-896.

18. Joshi S., Sharma M. Digital technologies (DT) adoption in agri-food supply chains amidst COVID-19: an approach towards food security concerns in developing countries. *Journal of Global Operations and Strategic Sourcing*. 2022. Vol. 15(2). P. 262-282.

19. Chaube S. et al. An Overview of Multi-Criteria Decision Analysis and the Applications of AHP and TOPSIS Methods. *International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*. 2024. Vol. 9(3). P. 581-615.

20. Toygar A., U. Yildirim. Examining the Effects of the Russia-Ukraine Conflict on Global Supply Chains. *Handbook of Research on War Policies, Strategies, and Cyber Wars*. 2023. 16 p.

21. Лісна А.Г., Посилкіна О.В. Удосконалення системи постачання фармацевтичної продукції в закладах охорони здоров'я на засадах цифровізації логістичних процесів. *Фармацевтичний часопис*. 2025. №1. С. 44-56.

22. Kotenko N., Bohnhardt V. Digital health projects financing: challenges and opportunities. *Health Economics and Management Review*. 2021. Vol. 2(1). P. 100-107.

23. Галущак О., Галущак М., Машлій Г. Цифровізація в Україні: еволюційні перетворення. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 81, № 2. С. 155-163.

24. Danyliuk M., Dmytryshyn M., Goran T. Digitisation of Ukraine in Terms of Public Electronic Services' Distribution. *Scientific Horizons*. 2021. Vol. 24(7). P. 90-99.

25. Arafa A., Sheerah H.A., Alsalamah S. Emerging Digital Technologies in Healthcare with a Spotlight on Cybersecurity: A Narrative Review. *Information*. 2023. Vol. 14(12).

26. Haleem A. et al. Telemedicine for healthcare: Capabilities, features, barriers, and applications. *Sensors International*. 2021. Vol. 2.

27. Громцев К., Крупський О.П., Стасюк Ю.М. Управління розвитком цифрових навичок у медичній сфері як інструмент трансформації системи охорони здоров'я України. *European Journal of Management Issues*. 2025. №33(3). С. 159-167.

28. Приймак Л.В. Реформа охорони здоров'я в Україні в сучасних умовах. *Філософія та управління*. 2025. №3(7).

29. Серьогіна Н.О. Розвиток системи охорони здоров'я в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. №9(49). С. 299-311.

30. Воронов О.І., Попов М.П. Інструменти публічної політики щодо розвитку стратегічного потенціалу системи охорони здоров'я в період медичної реформи та воєнних викликів. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. №11(293). С. 94-106.

31. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Фінансування охорони здоров'я в умовах глобальних викликів: український досвід. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. №1(13). С. 85-94.

32. Корнілова О. Розвиток системи охорони здоров'я як передумова якісного відтворення людського капіталу. *Економіка та суспільство*. 2023. №48.

33. Kutzin J. Health financing for universal coverage and health system performance: concepts and implications for policy. *Bulletin of the World Health Organization*. 2013. Vol. 91(8). P. 602-611.

34. Стаматін Г.В. Фактори впливу на розвиток управлінського персоналу підприємств галузі охорони здоров'я у воєнний період. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2025. №12.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2025). *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku systemy okhorony zdorovia na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.01.2025 r. № 34-r* [On approval of the Health System Development Strategy until 2030 and approval of the operational plan for its implementation in years 2025-2027: Resolution by the

Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.01.2025 #34-r] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text [in Ukrainian].

2. Ministry of Health of Ukraine (2025). *Stratehiia rozvytku systemy okhorony zdorovia do 2030 roku*. URL: https://healthstrategy2030.com.ua/ukr/strategy [in Ukrainian].

3. Government of Ukraine (2025). *MOZ Ukrainy ta VOOZ obhovoryly stratehichni priorytety humanitarnoho reahuvannia u 2026 rotsi*. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/moz-ukrainy-ta-vooz-obhovoryly-stratehichni-priorytety-humanitarnoho-reahuvannia-u-2026-rotsi [in Ukrainian].

4. E. Dale et al. Health Financing Reform in Ukraine: Progress and Future Directions. International Development in Focus. Washington, DC: World Bank, 2022. 111 p.

5. Nikoliuk, O., Bondar, V. & Tsvetkova, N. (2021). Directions of improvement of the system of public management in healthcare development of Ukraine. *Food Industry Economics,* 13(3), 94-100. DOI: 10.15673/fie.v13i3.2137

6. Dolgikh, M. (2019). Problems of formation of public management mechanisms: health system: a discussion of the discussion field. *Public Administartion Aspect*, 7(12), 16-27. DOI: 10.15421/151961.

7. Karol, K. et al (2023). The importance of good governance in hospital payment reform – A case study from Ukraine. *Health Policy OPEN*, Vol. 4. DOI: 10.1016/j.hpopen.2023.100089.

8. Bachynska, O. & Vynnychenko-Kumkova, L. (2024). Formation of the healthcare quality management system in Ukraine in the current realities. *Inclusive Economics*, 2(04), 10-15. DOI: 10.32782/inclusive_economics.4-2

9. Danyliv, A. et al (2012). Is there a place for the patient in the Ukrainian health care system? Patient payment policies and investment priorities in health care in Ukraine. *Society and Economy*, 34(2), 273-291. DOI: 10.1556/socec.34.2012.2.6.

10. Horban, D. (2023). Organization of Healthcare in Ukraine: Key Principles and Models. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, 8. DOI: 10.54929/2786-5738-2023-8-03-04.

11. Kotenko, S. et al (2021). KPI model impact on employee motivation and competitiveness of private healthcare facilities. *Health Economics and Management Review*, 2(2), 31-42. DOI: 10.21272/hem.2021.2-04.

12. Kucherenko, V. (2025). International and Ukrainian Experience of Public-Private Partnership in the Field of Health Care. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration*, 15. DOI: 10.54929/2786-5746-2025-15-02-05.

13. Dolinskaya, I., Besiou, M. & Guerrero-Garcia, S. (2018). Humanitarian medical supply chain in disaster response. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 8(2), 199-226. DOI: 10.1108/JHLSCM-01-2018-0002.

14. Ivanov, D. (2024). Nephrology Care in Ukraine: Almost 2 Years of Wartime Experience. *Kidney360*, 5(2), 266-270. DOI: 10.34067/KID.0000000000000363.

15. De Campos, E.A.R., ten Caten, C.S. & de Paula, I.C. (2021). End-of-use and end-of-life medicines – insights from pharmaceutical care process into waste medicines management. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 58170-58188. DOI: 10.1007/s11356-021-14661-4.

16. Kwilinski, A. et al (2024). Digital public services: Catalysts for healthcare efficiency. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 10(3). DOI: 10.1016/j.joitmc.2024.100319.

17. Taleizadeh, A.A., Haji-Sami, E. & Noori-daryan M. (2019). A robust optimization model for coordinating pharmaceutical reverse supply chains under return strategies. *Annals of Operations Research*, 291, 875-896. DOI: 10.1007/s10479-019-03200-7.

18. Joshi, S. & Sharma, M. (2022). Digital technologies (DT) adoption in agri-food supply chains amidst COVID-19: an approach towards food security concerns in developing countries. *Journal of Global Operations and Strategic Sourcing*, 15(2), 262-282. DOI: 10.1108/JGOSS-02-2021-0014.

19. Chaube, S. et al (2024). An Overview of Multi-Criteria Decision Analysis and the Applications of AHP and TOPSIS Methods. *International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*, 9(3), 581-615. DOI: 10.33889/IJMEMS.2024.9.3.030.

20. Toygar, A. & Yildirim U. (2023). Examining the Effects of the Russia-Ukraine Conflict on Global Supply Chains, IGI Global eBooks. IGI Global, 184–199. DOI: 10.4018/978-1-6684-6741-1.CH010.

21. Lisna, A.G. & Posilkina, O.V. (2025). Improvement of the pharmaceutical product supply system in healthcare institutions based on digitalization of logistics processes. *Pharmaceutical Review*, 1, 44-56. DOI: 10.11603/2312-0967.2025.1.15105.

22. Kotenko, N. & Bohnhardt, V. (2021). Digital health projects financing: challenges and opportunities. *Health Economics and Management Review*, 2(1), 100-107. DOI: 10.21272/hem.2021.1-10.

23. Halushchak, O., Halushchak, M. & Mashliy, H. (2023). Digitalization in Ukraine: evolutionary transformations. *Galician economic journal*, 2(81), 155-163. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.

24. Danyliuk, M., Dmytryshyn, M. & Goran, T. (2021). Digitisation of Ukraine in Terms of Public Electronic Services' Distribution. *Scientific Horizons*, 24(7), 90-99. DOI: 10.48077/scihor.24(7).2021.90-99.

25. Arafa, A., Sheerah, H.A. & Alsalamah, S. (2023). Emerging Digital Technologies in Healthcare with a Spotlight on Cybersecurity: A Narrative Review. *Information*, 14(12). DOI: 10.3390/ info14120640.

26. Haleem, A. et al (2021). Telemedicine for healthcare: Capabilities, features, barriers, and applications. *Sensors International*, 2. DOI: 10.1016/j.sintl.2021.100117.

27. Hromtsev, K.M., Krupskyi, O.P. & Stasiuk, Y.M. (2025). Managing the Development of Digital Skills in the Medical Sector as a Tool for Transforming Ukraine's Healthcare System. *European Journal of Management Issues*, 33(3), 159-167. DOI: 10.15421/192514.

28. Pryimak, L. (2025). Healthcare reform in Ukraine under modern conditions. *Philosophy and Governance*, 3(7). DOI: 10.70651/3041-248X/2025.3.03.

29. Seryogina, N.O. (2025). Development of the health care system in Ukraine in the conditions of war and post-war recovery. *Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 9(49), 299-311. DOI: 10.52058/2786-5274-2025-9(49)-299-311.

30. Voronov, O. & Popov, M. (2025). Public policy instruments for developing the strategic potential of the health care system during medical reform and wartime challenges. *Actual Problems of Economics*, 11(293), 94-106. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-293-94-106.

31. Kuzheliev, M. & Nechyporenko, A. (2024). Financing of healthcare in the context of global challenges: the Ukrainian experience. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, 1(13), 85-94. DOI: 10.32750/2024-0109.

32. Kornilova, O. (2023). Development of the health care system as a prerequisite for quality reproduction of human capital. *Economy and Society*, 48. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-48-87.

33. Kutzin, J. (2013). Health financing for universal coverage and health system performance: concepts and implications for policy. *Bulletin of the World Health Organization*, 91(8), 602-611. DOI: 10.2471/BLT.12.113985.

34. Stamatin, G. (2025). Factors influencing the development of managerial personnel of healthcare sector enterprises during the wartime period. *International Scientific Journal «Internauka». Series: «Economic Sciences»*, 12. DOI: 10.25313/2520-2294-2025-12.